

Středověk

(476-1492)

Zánik západořímské říše – objev Ameriky

- někdy se datuje do 17. st. (tzv. pozdní středověk)

Změny:

- starověké říše vznikají na Apeninském a Peloponésském poloostrově → projevení středověku ve střední a západní Evropě
- středověká kultura: spojení antické a barbarské kultury

Periodizace středověku

- 1) Raný středověk (5. st. – 1200)
- 2) Vrcholný (rozvinutý) středověk (1200-1500)
- 3) Pozdní středověk (1500-1600)

Raný středověk

- vznikají 1. raně-středověké státy na území Evropy
- rozšíření křesťanství
- vz. románská kultura
- rozdílné poměry v různých oblastech

První raně-středověké státy:

Barbarské státy

- vznikly v průběhu 6. a 7. st.
 - vytvořeny germánskými kmeny
- 1) Ostrogótská říše (493-555)
 - původně v oblasti Černého moře, postupně se posouvá na Balkán
 - Theodorich-nejvýznamnější panovník, nej. územní rozkvět
 - Ravenna-centrum ostrogótské říše
 - říše nakonec zničena Byzantskou říší a pak Langobardy.
 - 2) Langobardská říše (568-774)
 - severní Německo → Maďarsko → Apeninský poloostrov
 - 6.st – ovládli dnešní Itálii a vytvořili zde království
 - ovládnuta Franckou říší
 - 3) Vizigótská říše (507-711)
 - jdou na jih k Černému moři, dále jsou ve Francii a ve Španělsku
 - 8.st – zánik kvůli Arabům na Pyrenejském poloostrově
 - 410 – dobyli Řím
 - 4) Vandalská říše (429-534)
 - východní Evr. → západ → Španělsko → Afrika – obnovení Kartága
 - 455 dobytí Říma
 - zánik kvůli Byzantské říši
 - 5) Burgundská říše (443-534)
 - oblast Francie (přesněji Galie)
 - nakonec ovládnuta a rozvrácena Franky
 - 6) Francká říše (482-843)
 - dnešní Německo, vydržela nejdéle, nejsilnější

7) Anglosaská říše

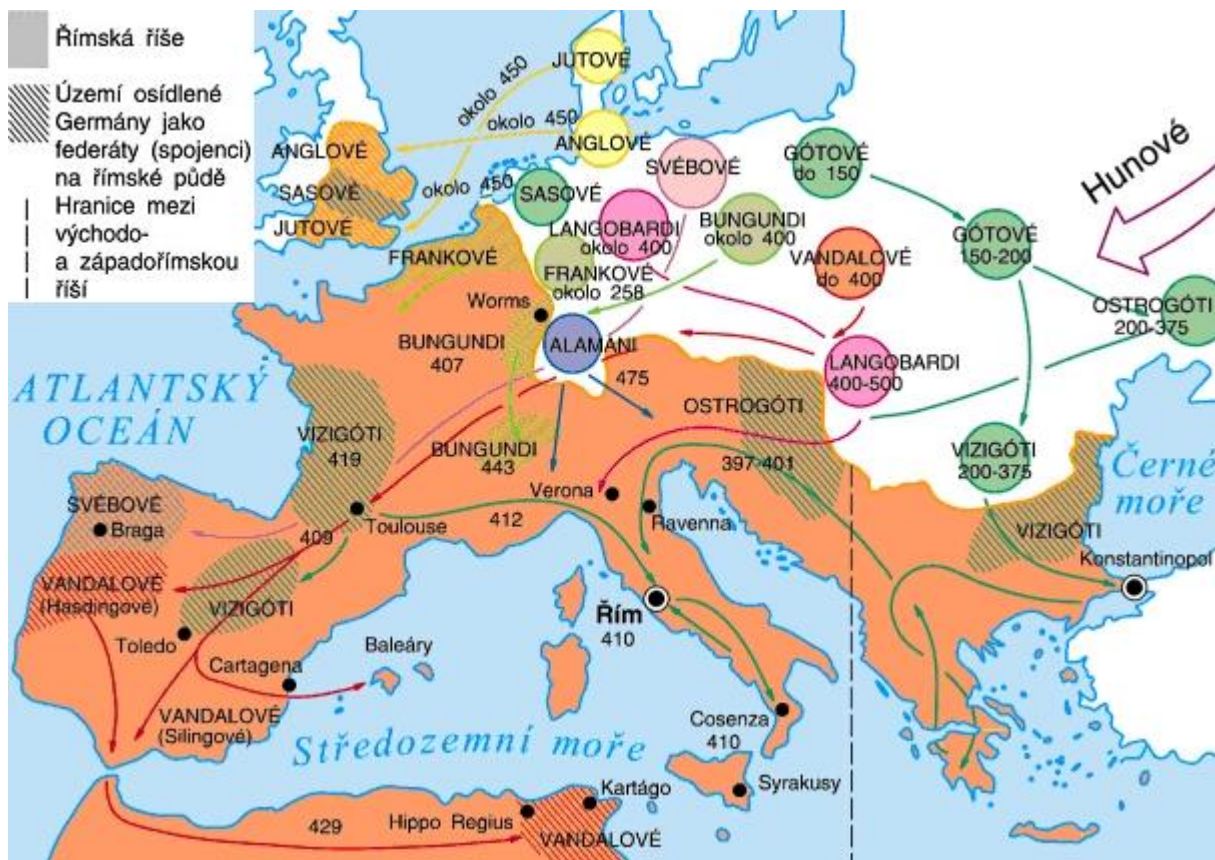
- Anglové, Sasové, Jutové – ze Skandinávie do VB (5.st); v 6.st vytvořili 7 království
- Od 8. St – války s normanskými kmeny

Germáni – stěhovavý národ, získal území pomocí vojenské síly

- Patří sem všechny národy ze všech Barbarských říší, lidé v dobytém území se stávali jejich poddanými.

Příčiny krátkého trvání říší:

Nepevné hranice, Germáni na ovládnutém území nikdy netvořili většinu, s domácím obyvatelstvem splnuli → přejímají jejich jazyk, zvyky apod.

Středověká civilizace a společnost

- zemědělský charakter společnosti → pěstování plodin, chov dobytka
- zlepšení zemědělských náčiní, znají hnojení
- přetrvává lov a rybolov → to se stává zábavou bohatých (šlechty)
- různé osevné systémy – např. dvojpolní systém (jedno pole nechali ladem, druhé oseli) → větší výnosy
- lidé žili na venkově ve vesnicích daleko od sebe → vesnice musely být soběstačné
- vesnice často u vody → závlaha, vlastní užití
- lenní vztahy (feudalismus) – panovník rozdělí půdu, poddaní odváděli daně, naturálie a slibovali vojenskou podporu; léno = feudum (půda)
- pronájem půdy byl dědičný

- společnost: 1) šlechta – světská / církevní
2) poddaní – pracovali pro svého pána
3) duchovenstvo
- šlechta: nižší – na tvrzích
vyšší – na hradech
 - nepracuje, bojuje, věnuje se zábavě nebo se z nich stávají úředníci
 - ke šlechtě patří i rytíři → pouze bojují

Křesťanství

- jediné náboženství ve středověku
- učení o trojím lidu – podle křesťanství:
 - 1) duchovenstvo – nejdůležitější; modlí se
 - 2) šlechta
 - 3) poddaní – pracují pro pány

Hierarchie

- nejvýše papež, sídlo ve Vatikánu
- hlava církve, otec všech věřících
- papež volen kardinály doživotně
- arcibiskup – pod papežem, na starosti má arcibiskupství
- biskupství-biskup
- děkanství-děkan (tvořeno z několika farností → farář)
- kláštery (ženské – abatyše / mužské - opat)
- centra vzdělanosti, vz. tam kroniky, přepisy náboženských textů ve skriptoriích (- tj. místnosti)
- církev – hlavní opora panovníka (ovlivňovala i chod státu)
- panovníci chtějí oddělit světskou a církevní moc

Francká říše

(482-843)

- vydržela nejdéle, byla největší a nejpevnější ze všech raně středověkých říší
- oblast dnešní Belgie a Nizozemí → postupné rozšíření do Fr. a východního Německa
- **Chlodvík (482-511)** zakladatel říše, sjednotil Franky
 - Z dynastie Merovejců
 - přijal křesťanství, nechal se pokřtít
 - po jeho smrti rozpad říše na 4 části mezi jeho 4 syny
 - rozpad trvá celé 6. a 7. st - oslabení
 - oslabena i moc panovníka
 - rozdělení na hrabství (baroni) a knížectví (knížata, vévodové)
 - kodifikace práva (=zapsání) – 1. pol. 6. st.
 - vydán tzn. Sálský zákoník (spojení římského a germánského práva)
 - roste moc správců dvora (majordomové)
 - spory o moc mezi majordomy a panovníkem → panovník stále více oslabován → majordom Pipin se ujal vlády a sjednotil Franckou říší, rozšířil území až do Itálie

- **Karel Martel** (martel=kladivo)
 - majordom, ujal se vlády, založil dynastii Karlovců
 - 732 bitva u Poitiers, porazil Araby, upevnil moc v zemi
- **Pipin III. Krátký**
 - syn Karla Martela, dynastie Karlovců
 - nechal se korunovat → král (tento titul získal od papeže za pomoc)
 - po smrti se říše rozděluje mezi jeho syny: Karloman a Karel Veliký
- **Karel I. Veliký**
 - 768-814
 - nejvýznamnější panovník Francké říše
 - Karloman brzy umírá, K. Veliký získal moc nad celou říší
 - cíl: obnovit Římskou říši (císařství)
 - vedl asi 50 vojenských tažení
 - bojuje hl. proti Slovanům, ti mu museli platit tribut (mírová daň)
 - řada reforem
 - na hranici vybudoval marky (opevnění na obranu), v čele markrabě
 - 800 – korunován na císaře (za pomoc papeži) → K. Veliký musí šířit všude křesťanství
 - karolínská renesance = kulturní období za vlády K. Velikého → rozvoj umění a vzdělanosti
 - zakládá v kláštorech školy
 - vz. nové písmo: karolínská minuskule → z toho pak vzniká latinka
 - rozvoj literatury, investice do královského dvora v Cáchách (západní Německo)
 - vzniká životopis K. Velikého (napsal Einhard)
- **Ludvík Pobožný**
 - pomalu dochází k úpadku a krizi
 - 843 - rozpad Franské říše (sepsáno ve verdunské smlouvě) na západofranckou říši (Francie), východofranckou (Německo), Lotharingie (severní Itálie, Burgundsko)
 - poté Lotharingie zaniká, přetrvala Z- a V-francká říše
 - z Východofrancké říše vzniká Svatá říše římská
 - ze Západofrancké říše vzniká Francie

Byzantská říše

395-1453

- vzniká z Východořímské říše
- cítili se jako pokračovatelé Řím. impéria
- ryze křesťanská – tzv. východní křesťanství (v čele patriarcha)
- jednotný jazyk: řečtina
- byzantský císař: basileos (-tj. titul)
- centrem Byzantské říše: Konstantinopol (pak Cařihrad, nyní Istanbul)
- v průběhu raného středověku nejvyspělejší říše
- císař byl i nejvyšším představitelem církve → cezaropopismus
- **Justinián I. (527-565)**

- za jeho vlády největší územní rozsah
 - dobývá nová území, absolutistická moc
 - daňová reforma → zvýšil daně → měl více peněz
 - 532: povstání občanů – Niká (=zvítězíš); potlačeno
 - vydal nový zákoník, soubor občan. práva → Corpus iuris civilis
 - nechal zavřít všechny pohanské školy
 - po jeho smrti úpadek – politický, hospodářský
 - útočí různé kmeny (Avaři, Slované, Bulhaři)
 - obrazoborecké hnutí ikonoclasmus = hnutí proti uctívání svatých obrazů → útoky na kláštery a ničení obrazů; útoky proti bohatství
- **1054 – církevní schizma**
 - Vyvrcholily spory mezi západní (římskokatolickou) a východní (ortodoxní) církví
 - **Kultura:**
 - Prolínání antických a orientálních prvků
 - Vše mělo působit velkolepě, draze, mělo ohromit
 - Měla dovést člověka ke zbožnosti
 - Uplatňovala se mozaika, ornamentika, ikony, medailonky
 - Církevní stavby: Hagia Sofia – ústřední chrám v Cařihradě
 - Důraz na vzdělání – školy, vysoká úroveň vzdělání, organizované školství
 - Náboženské, naučené, didaktické texty
 - Využívá se mramor

Severní Evropa, Vikingové

- Švédsko, Finsko, Norsko, Dánsko
- kvůli přírodním podmínkám pomalejší rozvoj
- pomalejší rozšiřování křesťanství
- odlišná kultura
- Společnost:
 - vojenská demokracie – u moci jsou nejsilnější svobodní válečníci
 - v čele král (z rodové aristokracie)
 - společnost dokonale vojensky organizovaná → útoky na sousední říše (S a Z Evropa a Anglie)
 - dobří obchodníci
 - obyvatelé severní Evropy = Vikingové
 - v západní Evropě označováni jako Normané
 - vl. východ. Evropě = Varjagové
 - od 8. st. expanze – 3 směry
 - 1. směr: Anglie, Irsko, Francká říše; dobyt Londýn v 9. st. a Paříž
 - ❖ 911 – Normandie (ve Francii)
 - ❖ založili tam provincii Normandii
 - 2. směr: východ → Byzantská říše → JV Evropa k Černému moři
 - 3. směr: západ – osidlování neobydlených území
 - státy vznikají v 9. a 10. století
 - vzniká Norsko

- ❖ zakladatel: Herold Krásnovlasý
- Dánsko (zakladatel Sven Rozčísnutého Vousu a Knut Veliký)
- Švédsko (král Erik) vz. až v 11. st.